

polejant. El pare, que havia arborat una dextral i la descarregava amb un moviment d'enuig, va desviar-la en ziga-zaga, per no *escallimpar-lo*, i la abaté a poc a poc», «la dalla de la mort l'havia *escallimpat* tantes vegades a dret fil i a la ziga-zaga, que li havia marcat de sécs tota la cara», Ruyra (*Pinya de Rosa* II, 114, 179); *AlcM* recull d'aquesta acc. pròpia un ex. en les *Ombrivoles* de VCatalà (1904), i un en els *Contes Vallespirencs* de Casaponce: «no prou amb hora per impedir que la clau l'*escallimpés* y li espuntés una banya». És amb caràcter purament figurat (i més aviat esporàdic) que pren també el sentit de 'veure de cua d'ull, entreveure', amb què va usar-lo dos cops VCatalà, el primer en *Solitud* (1905): «el pastor *escallimpant-la* de cua d'ull, se digué de pensament: «aquesta pobra dona té una bella migranya». No havia estat recollit per cap diccionari, fins que Vogel (1911) va espigolar-lo en *Solitud*,¹ i després *AlcM* li dedicà un article força útil i just.

Havent-lo assenyalat al Mestre en una nota meua enviada per l'abril de l'any 1948, Fabra va decidir incloure'l en la projectada reedició del seu diccionari, en un full solter que vaig trobar a la S. F. de l'IEC, proposant les definicions «tocar lleument (dit d'un cop)» i «tocar (quelcom) no de ple sinó d'esquitllentes (dit d'un cop)». M'eren ben coneguts, havent-los sentit a parents gironins, el verb i encara més, tot sovint, l'adverbi *d'escallimpantes*, també usat per escriptors de tota aquella diòcesi: «jo no vegí més que un tascó de pa, d'unes tres lliures, que me venia davant del nas: agafar-lo i rebote-l'hi per la cara, va ser tot hu; sort per ell que fou amatent a regirar-se, y no li arribà sinó *d'escallimpantes*, botent-li pel muscle a la paret», MVayreda (*La Puny.*, I, VI, 120(97)), «no ens proposem escatir aquesta qüestió, encara que no ens hàgim sabut estar de donar-hi, *d'escallimpantes*, un entretoc», JRuyra (*O. C.*, 703a).

En llengua d'oc el mot té més extensió, i ja en tenim un exemple indubtable i clar a l'Edat Mitjana, en el *Romans de F(i)erabràs*, versió occitana del conegut epos francès, pertanyent als Ss. XII-XIII: «e lo bran *escalampa*, que plus bas à tocat» i l'espasa lliuca o pega tangencialment, de manera que només l'ha ferit més avall.²

En els parlars d'oc moderns, hi ha també, tant el verb com la locució adverbial, i sobretot aquesta: Doujat (el glossador del tolosà Goudouli, principis del S. XVII) recull *d'escalampado* «de biais, en passant»; i en ell pogué inspirar-se Sauvages: «*d'escalampado*, *d'escalampados*: en passant, de biais»; Visner hi afegeix les frases tolosanes: «a fait acò *d'escalampados*: il a fait cela sans en avoir l'air; *d'escalampado diguèt*: incidemment il nous a dit; *diguèn-ot d'escalampado*: disons cela en passant».

La variant amb *-la-* de la llengua d'oc no deu ser del tot forastera en terra catalana: car en el Baix Empordà Irene Rocas assenyalà a *AlcM* la variant *əskələmpà*, *d əskələmpántəs*. Però tampoc no ho és la forma en *-i-* a la llengua d'oc, on el TdF dona *escallimpà*, *escalimpado* (sense cita de llocs ni persones)⁶⁰

entre les variants de la forma bàsica, que per a ell és *escarlimpà* verb, i el substantiu *escarlimpado* «glissade, faux pas; licence, échappée, frasque». Igual en el Roergue, *escarlimpà* «glisser sans le vouloir, faire un faux pas, trébucher»,³ i *s'escarlimpà* reflexiu, *d'escorlimpado* «obliquement, de biais»; Alibert, *Grammaire Occitane* (I, 208) prefeix «en *escarlimpant*: obliquement». La *-r-* s'hi haurà afegit per contaminació d'*escarrà* «glisser dans les Alpes, gravir, grimper en Languedoc» (TdF).

Per al TdF és no sols «glisser» i «faire un faux pas» sinó també «gravir en glissant» i localitza «en Languedoc, Roergue et Velay»; *escarlimpado* té el sentit material «glissade, faux pas» (exemplificat en el felibre Aug. Langlade, de l'Erau) i el figurat «regrete moun *escarlimpado*» en LRoumieux, de Nîmes. Però l'acc. més desviada entorn de la idea d'enfilarse, *escalar*, sembla pertànyer ja al provençal del gran poeta, car així l'usa en les seves obres: «dins l'anso dóu Se<c> / lou jouine eròs enfin amarro; / e '*scarlimpant* la ribo amaro / lèu dins li colo amount s'esmarro» 'escaladant la rive amère', «*escarlimpo* e suso» «monte à force et tressue», *Calendau* (XII, 32.5; III, 17.4); i això no és d'ell sol car també el nîmois L. Roumieux va escriure «*escarlimpèron* la mountagno / que mèno al pè de la Tour-Magno»: hem d'interpretar-ho segurament com a evolució de l'altre significat, a base de la idea de 'enfilarse obliquement' com cal fer-ho generalment en les *ribo* escarpades.

L'etimologia del mot occità ha estat tan poc estudiada com la del català; només s'ha opinat que té relació amb *llampar* (de *llamp* suposo), i no és improbable que hi hagi hagut contactes amb la família d'aquest,⁴ i concretar-ho com fa *AlcM*: «conglomerat de radicals que probablement són els dels verbs *esquillar* i *llampar*» no sembla desenaoniat, però encara menys ens deixa satisfets, perquè *esca* (i no pas *esqui-*) ha estat constant en el nostre mot, i comú a tots els parlars, i *-llimpar* amb *-i-*, si no constant, predominant; d'altra banda l'*escalampar* del Fierabràs, amb la seva gran antiguitat, no s'ha tingut fins ara en compte, i l'afinitat semàntica amb *llampar* és ben discutible.

El millor suport, en aquest sentit, seria un oc. ant. *eslampar* que ja prenia el TdF (i d'allí deu repetir tot-hom la idea). Aquest fóra realment orientador; per desgràcia aquest (encara que hagi trobat entrada en el PDPF) és un hapax de realitat ben incerta: el trobà Rayn. (VI, 28, que no en dóna sinó quatre mots de context), en un text inaccessible, el *L. de Vicis e Vertutz*, però Rochegude va llegir *ensapar* en el mateix passatge (parent d'*encepegar*, oc. *acipà*, ENSOPEGAR, segons sembla), i també Levy (PSW III, 29 i 231) dubta tenint en compte que no troba *eslampar* més que amb el sentit de 'llançar raigs, brillar' («ausstrahlen»), en *Santa Doucelina* (que és el sentit natural). S'ha dit que *escalampar* té aire germànic (Baist, en Stichel), però si un pensa en el germànic, més que per l'aspecte del mot, és pel fet de ser usat aquest verb com una acció guerrera o agressiva, que es fa amb el *bran* (*Fierabràs*) o amb la *hapja* o dextral